

**Сестринство
Манастира Светог Првомученика и Архиђакона Стефана
Горње Жапско**

**„Монаштво је похвала и украс Цркве“¹:
осврт на претходна три Светопрохорска монашка сабора**

Ваше Високопреосвештенство,

Ваша преосвештенства, високопреподобни оци, поштоване мати игуманије, браћо монаси, сестре монахиње,

Нелажне речи Оног Који је сам Истина: *иди њрогај све шїио имаиш [...]* *иа хајде за мно²*, многе су призвале на монашки пут. С обзиром на то да је „сврха подвижничког живота Царство Божије, а циљ – чистота срца, без које није могуће постићи ту сврху“³, монаштво је, због своје јасне усмерености ка том „једином на потребу“⁴, велика привилегија. Његово место у Цркви није упитно: док „архијереји имају своју мисију, да управљају Црквом, да мотре на православност догмата вере, да осигурају јединство Тела и мир, који је неопходан за освећење њених чланова“⁵, дотле монаштво има посланство другачије врсте – да сведочи смирени етос Јагњета Божијег. Може ли, међутим, монаштво данас да опстане, у времену које је „обележено искушењима унутар Православне Цркве, крвавим ратовима, братоубилачком мржњом, отвореним и директним нападима на библијско виђење човека и породице“⁶? Из оправдане бриге за очување и унапређење монаштва, проистекла је потреба за организовањем монашких сабора,

---

¹ Уп. Свети Исак Сирин, *Подвижничка слова* (Београд: Православна мисионарска школа при храму Светог Александра Невског, 2016), 317.

² Мт. 19, 21.

³ Уп. Свети Јован Касијан, Циљ и сврха подвижничтва, у *Добројољубље* II том (Света Гора Атонска: Манастир Хиландар, 1998), 17.

⁴ Уп. Отац Јован Журавски, Умно делање духа XIX, у *Тајна Царства Божије* (Света Гора Атонска: Манастир Хиландар, 2003), 120.

⁵ Архимандрит Захарија, речи са промоције књиге *Монаштво – свеобухватни дар Духа Светиої*, одржане уочи почетка Другог монашког сабора, 2023.

⁶ Патријарх српски г.г. Порфирије, „Поздравно Писмо“, у *Зборник радова Друїої свеїоїрохорскої монашкої сабора*, (Врање: Православна Епархија врањска, 2024), 5–6.

праксом која у Цркви постоји још од давнина, а омогућава да разменимо искуства са онима који, попут нас, носе „благих јарам Христов“⁷.

Благодарећи духовној осетљивости Митрополита врањског г. Пахомија, са благословом Његове Светости Патријарха српског г. г. Порфирија, као и његовог претходника, блаженопочившег Патријарха српског г. г. Иринеја, а под покровитељством Светог архијерејског синода наше Свете Цркве и уз сатрудништво манастира Хиландара, у претходних неколико година су, у Манастиру Светог Прохора Пчињског, организована три међународна монашка сабора. Први је одржан 2020. и за повод је имао обележавање деветсто педесет година од оснивања и седамсто од обнове Манастира Преподобног Прохора. Други сабор, уприличен 2023, такође је био обележен значајним датумима: 825 година манастира Хиландара и три деценије од блаженог упокојења Светог Софронија Атонског. Трећи Светопрохорски монашки сабор, одржан 2024, био је у знаку Светог аве Јустина: сто тридесет година од његовог рођења, педесет од блаженог уснућа и десет од преноса његових светих моштију. Ове године повод за окупљање је пола века од обнове Епархије врањске. У свим наведеним сабрањима су, осим представника Српске Православне Цркве, учествовали и припадници других помесних Цркава, од оних из Русије, Белорусије, Румуније, Енглеске или Грчке, преко Свете Горе и Кипра, па све до оних из далеке Аргентине и Гватемале. Били смо, тако, у прилици да чујемо поуке од православних архијереја, игумана, игуманија, монаха и монахиња из различитих култура и крајева света.

Организациони одбор Светопрохорског сабора од почетка је давао смернице за формулисање тема појединачних окупљања, као и за одговарајуће груписање излагања по заседањима. До питања којима би нарочиту пажњу требало посветити долазило се и саборно, током дискусија које су пратиле поједине сесије, али је сваки сабор углавном обрађивао следеће тематске целине: општежиће – грађење спасења у заједници, лични подвиг монаха, улога монаха у савременом свету и примери обнове и развоја монашких заједница кроз векове.

---

⁷ Уп. Мт. 11, 30.

Општежиће – грађење спасења у заједници

У излагању којим је отворио Први светопрохорски монашки сабор, архимандрит Методије, игуман Хиландара, нагласио је да општежиће нуди најбоље услове за исправан почетак монашког живота⁸. Није, онда, ни чудно што је оно било предмет интересовања многих предавача, док је иницијално заседање понело наслов „Општежиће – откровење славе Царства Божијег које долази“.

Вођен учењем свог блаженопочившег старца, Георгија Капсаниса, јеромонах Лука Григоријатски рекао је да општежитељни начин живота може да постане простор љубави и слободе једино уколико се темељи на заједничком животу у Христу, на заједничком богослужењу, послушањима и на правилном вероисповедању.⁹ Већина предавача је, пак, у истом контексту највише пажње посвећивала послушности. Делећи са нама своје богато духовно искуство, архимандрит Захарија, духовник Манастира Светог Јована Претече у Есексу, рекао је да његов старац, Свети Софроније, монашку послушност није схватао „као жртву или обавезу, нити као задатак који треба извршити“, већ искључиво позитивно, „као чисту част и привилегију – да се човек уздигне на ниво воље Божије“.¹⁰ Архимандрит Сава, игуман дечански, приметио је да „послушност није само потчињавање ауторитету или одрицање од своје воље, већ подвиг духовног преображаја који води преко распећа старог човека до рођења новог човека у Христу“¹¹, док је, Епископ ваљевски г. Исихије, у истом духу, навео да је неопходна и послушност у ширем смислу, пошто „надређени може само кроз послушност да разуме себи подређеног“.¹² Полазећи од тога да је послушност свештена тајна, а вођен учењем Светог Игњатија Брјанчанинова, јеромонах Рафаило, игуман подмаински, изложио је мишљење да би данашња поколења, услед малог броја искусних старца који су достигли бестрашће, требало да се руководе Светим Писмом и светоотачким списима, уз савете и поуке

---

⁸ Уп. Архимандрит Методије, „Уводна реч“, у *950 година Прейодобної Прохора Пчињскої – Зборник радова*, (Врање: Православна Епархија врањска, 2020) 17.

⁹ Уп. Јеромонах Лука, „Устројство монашког живота према практичном учењу блаженопочившег архимандрита Георгија Капсаниса“, у *950 година Прейодобної Прохора Пчињскої – Зборник радова*, 31–45.

¹⁰ Уп. Архимандрит Захарија, „Послушност – темељ духовног живота по Светом Софронију“, у *Зборник радова Друїої святойпрохорскої монашкої сабора*, 143–152.

¹¹ Архимандрит Сава „Монашка послушност као распеће старог човека у подвигу покајања“, у *Зборник радова са Трећеї святойпрохорскої монашкої сабора*, (Врање: Православна Епархија врањска, 2025), 91.

¹² Епископ ваљевски г. Исихије, „Од послушности – смирење, од смирења – расуђивање“, у *Зборник радова са Трећеї святойпрохорскої монашкої сабора*, 84.

савремених искуснијих отаца и братије.¹³ Његов приступ је, сећамо се, учеснике сабора подстакао на живу дискусију.

Нема сумње да у општежићу средишње место припада његовом духовнику (игуману или старцу), односно, у женским манастирима, игуманији. Мати Кирана, игуманија Манастира Успења Пресвете Богородице код Скопља, разматрала је, тако, улогу духовника као истинског преносиоца воље Божије онима који су спремни да са пуном вером приме његову реч као да долази од самог Бога,¹⁴ док се монахиња Нектарија, намесница Жиче, позвала на речи блаженопочившег старца Емилијана Симонопетритског да „све што важи за игумана мушког манастира, важи и за игуманију женског манастира“.¹⁵ Мати Јулијанија, игуманија Зачатјевског манастира у Москви, пренела нам је поуке Његове Светости Патријарха руског г. г. Кирила, који је монаштво назвао *нервом Цркве*, наглашавајући да је „за обнову истинског монашког живота у новим манастирима, веома важно потпуно прихватање општежитељних принципа“; зато у Руској Цркви постоји Синодални одсек за манастире и монаштво, који обитељима пружа подршку „у организацији унутрашњег живота, у складу са одлукама Патријарха и Светог Синода“.¹⁶ Задатак игумана, и у таквом оквиру, према речима мати Јулијаније, остаје „да помогне новопримљеном брату да пронађе свој лични однос са Христом а не само да формално испуњава правила обитељи“.¹⁷

Излагање протосинђела Теофана из румунског манастира Нере такође је било посвећено проблемима оснивања општежитељних монашких заједница. Примећујући да савремени начин живота, како у породици, тако и у друштву које је потрошачки оријентисано, подстиче код још увек неоформљених личности самољубље, самоувереност и егоизам, он је истакао да то може да представља озбиљну препреку касније, током ступања у

---

¹³ Уп. Јеромонах Рафаило, „Живот по савјету као вид послушности у нашем времену – по учењу Св. Игњатија Брјанчанинова“, у *Зборник радова са Трећеј свейојрохорској монашкој сабора*, 103–115.

¹⁴ Уп. Игуманија Кирана, „Духовни отац као носилац и показатељ воље Божије“, у *Зборник радова са Трећеј свейојрохорској монашкој сабора*, 119–133.

¹⁵ Уп. Монахиња Нектарија, „Поуке савремених отаца намењене женском монаштву“, у *Зборник радова Друіој свейојрохорској монашкој сабора*, 70.

¹⁶ Уп. Игуманија Јулијанија, „Улога синодалне комисије у процесу обнове и развијања монаштва у Руској Православној Цркви“, у *950 іодина Прейоодної Прохора Пчињској – Зборник радова*, 47–55.

¹⁷ Уп. Игуманија Јулијанија, „Обнова монашког братства/сестринства. Од чега зависи?“, у *Зборник радова са Трећеј свейојрохорској монашкој сабора*, 54.

монаштво.¹⁸ Мати Јелена, игуманија манастира Ћелије Пиперске, позвала се, са друге стране, на поуку блаженопочившег Митрополита Амфилохија (Радовића): „Ко год жели да прилагоди општежиће себи, а не себе општежићу, није за општежиће ни на једном мјесту“.¹⁹

Лични подвиг монаха

Игуман Хиландара, архимандрит Методије, подсетио нас је још на Првом монашком сабору да „само место не спасава; ма колико манастир био добар и имао искусне духовнике, ако се они који дођу да монахују у њему и сами озбиљно не потруде на свом спасењу, неће имати никаквог духовног напретка“, рекао је том приликом.²⁰

Према учењу Светог Софронија, које нам је пренео архимандрит Захарија из Есекса, у духовном животу постоје три периода: у првом, човек успоставља завет са Богом, кроз посету божанског Духа; у другом, Бог повлачи своју благодат, због чега је то време, које траје годинама, обележено тешком борбом; у трећем, благодат спасења се поново задобија. Свети Софроније се, према речима архимандрита Захарија, нарочито трудио да објасни други период, период богоостављености, као најкреативнији у животу монаха.²¹

Епископ дремвитски г. Давид је, позивајући се на Светог Симеона Новог Богослова, навео да човек, како би се уопште могао назвати хришћанином, дужан да обнови свој пали лик, односно да зачне и оваплоти Логоса у свом бићу, не телесно као Мајка Божија, већ духовно.²²

Јеромонах Петар, игуман манастира Пиносаве, говорио је о подвигу као нарочитом изазову за савремене монахе, истичући да је многобрижност мајка многих зала.²³

---

¹⁸ Уп. Протосинђел Теофан, „Духовни изазови у оснивању нових општежителних монашких заједница“ у *950 година Прејодобној Прохора Пчињској – Зборник радова*, 64.

¹⁹ Игуманија Јелена, „Вјере, жртве, смирења нам треба – искре из очинских њедара митрополита Амфилохија“, у *Зборник радова Друіоі святойрохорској монашкој сабора*, 53.

²⁰ Архимандрит Методије, „Уводна реч“, у *950 година Прејодобној Прохора Пчињској – Зборник радова*, 18.

²¹ Уп. Архимандрит Захарија, „Три периода духовног живота“, у *Зборник радова Друіоі святойрохорској монашкој сабора*, 19–29.

²² Уп. Епископ дремвитски г. Давид, „Оваплоћење у теологији Светог Симеона Новог Богослова“, у *Зборник радова Друіоі святойрохорској монашкој сабора*, 84.

²³ Уп. Јеромонах Петар, „Многобрижност – мајка многих зала у монаштво“, у *950 година Прејодобној Прохора Пчињској – Зборник радова*, 101–109.

Митрополит лимасолски Атанасије ставио је у први план значај борбе против егоизма: „Истински страшно, болну и тешко изводљиву борбу данашњег монаха“, рекао је, „не чине толико трудови, бдења, спавање на земљи, богослужења и остали напори монашког живота, колико рушење идола његовог ја“. Развијајући упечатљиву слику руке Господње која „исцељујуће и очински, али и убитачно и одлучно, немилостиво удара“, он нам је то *човеково нечисїо ја* представио као лажног идола којег је неопходно разбити.²⁴

Како би дошао до исцељујуће самоспознаје, човек би требало да сиђе у дубине свог унутрашњег бића и да одатле вапије Богу. Према речима архимандрита Петра, игумана Манастира Светог Јована Крститеља у Есексу, „превасходно дело кроз које се пројављује човекова сарадња у делу сопственог спасења јесте молитва“, „док исихастичка молитва чини срце православног подвижничког предања“; она је начин да се дубоко проникне у тајну Божанске Евхаристије, како би „Евхаристија постала простор у коме можемо извршити замену свог малог, трулежног живота за бескрајни, нетрулежни живот Божији“.²⁵

Постоји, у нашем доживљају, невидљива, али дубока веза између наведених речи оца из Енглеске и начина на који нам је Митрополит бачки г. Иринеј приближио лик Светог аве Јустина: „Молитвеник и свештенослужитељ у њему је“, према митрополитовим речима, „рађао из себе великог богослова Цркве, док му је богословље давало надахнуће за живи литургијски однос према свему, те је он у свом молитвеном и литургијском подвигу био бескрајно веран Предању Цркве“.²⁶

Архимандрит Нифон, игуман Манастира Свете Тројице и Светог Нектарија из Глифаде, пренео нам је и протумачио завет свог старца, Јосифа Ватопедског: „Неће се поново родити оци: Антоније, Пајсије, Пахомије, Доротеј, Сисоје и други, али ми смо њихови наследници“, из чега производи не само да бисмо ми, млађи, требало „да живимо онако како смо примили од

---

²⁴ Уп. Митрополит лимасолски г. Атанасије, „Унутрашњи живот монаха у савременој духовној стварности“, у *950 година Прейодобної Прохора Пчињскої – Зборник радова*, 77–87.

²⁵ Уп. Архимандрит Петар, „Исихастичка молитва и Божанска Литургија“, у *Зборник радова са Трећеї свейїрохорскої монашкої сабора*, 153–167.

²⁶ Уп. Митрополит бачки г. Иринеј, „Свети Јустин Ђелијски као монах и теолог“, у *Зборник радова са Трећеї свейїрохорскої монашкої сабора*, 25.

наших стараца“, већ и да „имамо обавезу и треба да предамо оно што смо примили“.²⁷

Улога монаха у савременом свету

„Нема узвишенијег, али ни одговорнијег призива од овог, да преображавајући себе, у *свeтy* који у злу лежи, служимо преображењу ближњих и целокупне творевине“,²⁸ рекао је, у „Поздравном писму“ прочитаном на почетку прошлогодишњег сабора, Његова Светост Патријарх српски Порфирије. Настojeћи да нас у том правцу додатно подстакне, архимандрит Методије подвукао је да „духовна хладноћа није ни оправдање ни разлог да себи не поставимо најузвишеније духовне циљеве“.²⁹

Размишљајући о специфичној улози монаха у савременом свету, Митрополит мински и заславски г. Венијамин, патријаршијски егзарх све Белорусије, рекао је да сви хришћани „проповедају Јеванђеље, сведочећи га својим животом“, али да монаси „имају највише могућности за то“.³⁰

Архимандрит Тимотеј, игуман Манастира Вазнесења Господњег у Овчарско-кабларској клисури, истакао је да „монаштво овом свету не треба да даје оно што свет већ поседује и у чему се људи у свету много боље сналазе“, већ начин размишљања и логику који *нису од овога свeтa*.³¹

Приступајући истој теми из перспективе савремене праксе монашког живота, Епископ хвостански г. Алексеј је, на примеру Манастира Светог Луке из Бошњана, показао како године преданог монашког рада и улагања великог труда у просвећивање народа доносе плодове, при чему манастир постаје *духовна оаза* у коју се стиче мноштво верника.³²

---

²⁷ Уп. Архимандрит Нифон, „Исихастичко монашко предање – његово прихватање, живот у њему и преношење“, у *Зборник радова са Трећеј свeтoјoрoхoрскoј мoнaшкoј сaбoрa*, 47.

²⁸ Патријарх српски г. г. Порфирије, „Поздравно Писмо“, у *Зборник радова са Трећеј свeтoјoрoхoрскoј мoнaшкoј сaбoрa*, 6.

²⁹ Архимандрит Методије, „Закључци и предлози“, у *Зборник радова са Трећеј свeтoјoрoхoрскoј мoнaшкoј сaбoрa*, 189.

³⁰ Уп. Митрополит мински и заславски г. Венијамин, „Монаштво – јеванђелска проповед личним животом и сведочанство Царства Божијег које долази“, у *950 њoдoнa Пpејoдoднoј Пpoxopa Пчњњскoј – Збoрннк рaдoвa*, 128.

³¹ Уп. Архимандрит Тимотеј, „Бежање од света као светлост свету“, у *950 њoдoнa Пpејoдoднoј Пpoxopa Пчњњскoј – Збoрннк рaдoвa*, 135–142.

³² Уп. Епископ хвостански г. Алексеј, „Монашке обитељи као духовне оазе у савременом свету – пример Манастира Светог апостола и јеванђелисте Луке у Бошњању“, у *Зборник радова Дружoј свeтoјoрoхoрскoј мoнaшкoј сaбoрa*, 33–43.

Монахиња Калиопија из румунског манастира Нере објаснила нам је како се њихова монашка заједница руководи свешћу о сопственој одговорности за ситуацију у друштву у којем су образовање, породица и религија обезвређени. Стога сестре њиховог манастира настоје да помогну људима, нарочито деци, како би упознала православље и почела да живе црквеним животом. Додала је да су млади истински жељни да чују реч о Божијем делу у свету, као и о Небеском Оцу Који брине и о њима.³³

Посебну пажњу су на прошлогодшњем сабору привукла обраћања двеју игуманија из Латинске Америке, мати Марије из Аргентине и мати Инес из Гватемале.³⁴ Обе монахиње су говориле о тешкоћама са којима се мањинско православно становништво и монаштво суочавају у земљама у којима Римокатоличка црква вековима има примат; на све тешкоће, они одговарају посвећеним трудом и добротворним радом на разним пољима, што сведочи о духовној чврстости и истрајности овог *малої сѣага*³⁵.

Примери обнове и развоја монашких заједница крз векове

На саборима су могла да се чују и излагања у којима је успостављана веза између напретка монашких заједница у једном народу са духовним стањем тог народа у одређеним епохама. Имали смо, тако, прилику да од мати Јелене, игуманије Ђелије Пиперске, чујемо како је, осамдесетих година прошлог века, текла обнова монаштва у Црној Гори и каква је била њена улога у обнови живота Цркве и њених епархија, да од јеромонаха Платона, игумана манастира Ступље сазнамо нешто о женском општежићу у Гомионици, а од монаха Теодосија, првог епитропа Хиландара, како је изгледао живот у царској српској лаври почетком 19. века, док је њен игуман био архимандрит Методије (С. Миловановић). Архимандрит Методије (М. Марковић) који је у време одржавања другог сабора био игуман Манастира

---

³³ Уп. Монахиња Калиопија, „Аутентично монашко предање – како га преносимо? Које га преносимо?“, у *Зборник радова са Трећеј свейојрохорској монашкој сабора*, 65–73.

³⁴ Уп. Игуманија Марија, „Изазови са којим се сусреће православно монаштво у Америци“, у *Зборник радова са Трећеј свейојрохорској монашкој сабора*, 173–176; Игуманија Инес, „Историјат православне цркве и православног Манастира Свете Тројице у Гватемали“, у *Зборник радова са Трећеј свейојрохорској монашкој сабора*, 179–186.

³⁵ Уп. Лк. 12, 32.

Преподобног Прохора Пчињског, говорио је о историјским везама Врања и Старе Србије са Хиландаром.

Закључак

Циљ овог кратког осврта на монашке саборе који су до сада уприличени у Манастиру Преподобног Прохора Пчињског било је подсећање на главне теме и мисли који су те саборе обележили. Напомињемо да су сва излагања сабрана и објављена у пригодним зборницима. Отварањем веб-странице (monaskisabor.rs) и Јутјуб канала (<https://www.youtube.com/@monaskisabor>), сви материјали са сабрања, како писани, тако и аудио-визуелни, постали су доступни јавности, чиме је омогућено да се благодатни утицај сабора пренесе не само изван зидина манастира Преподобног Прохора, већ и изван граница наше земље и Цркве. На исти начин биће обрађени и материјали са сабора који је одржан ове године.

Досадашњи учесници сабора сложни су у мишљењу да су ова сабрања успешна и душекорисна. Како је у једној прилици већ примећено, и само сабрање данас представља подвиг, „јер живимо у временима када једни другима окрећемо леђа“.³⁶ Осим добре организације и велике посећености, сабори су донели плодове и на плану међусобног повезивања како монашких заједница, тако и помесних Цркава. Посредно су указали на значај који монашко служење има у Цркви Христовој, а непосредно су утицали да се код монаха, укрепљених разменом искустава, увећа ревност, како би са већом усрдношћу наставили свој подвиг. Монашки светопрохорски сабори су, осим тога, попут семена баченог *на добру земљу*,³⁷ намењени свим душама жељним аутентичног монашког искуства.

---

³⁶ Архимандрит Методије, „Закључци и предлози“, у *950 година Прейодобној Прохора Пчињској – Зборник радова*, 182.

³⁷ Уп. Мт. 13, 9; Мк. 4, 8.